

Булавинець Вікторія Михайлівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
ЗУНУ, м. Тернопіль

Крамарчук Юрій Віталійович

студент гр. ФФМ-21, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Практика розвинутих демократичних країн та вимоги часу засвідчують, що громадська участь є необхідним, корисним та дуже важливим механізмом позитивного впливу громадськості на діяльність органів влади в державі та на місцевому рівні в інтересах громадян. З другого боку, громадська участь – це джерело додаткового інтелектуального ресурсу для публічної влади, тому є корисною і потрібною для останньої. В Україні публічній владі та інститутам громадянського суспільства ще потрібно пройти непростий шлях усвідомленого запровадження ефективних механізмів громадської участі, які сприятимуть проведенню глибоких системних реформ в Україні на благо кожного громадянина, територіальних громад та держави загалом [3].

Вибір методів залучення громадськості до бюджетного процесу визначається метою, котру необхідно досягнути у результаті участі громадян. Громадяни можуть окремо або групами долучатися до розробки та прийняття бюджетних рішень задля підвищення ефективності управління бюджетом. Отже, до методів забезпечення прозорості бюджетного процесу доцільно віднести: громадські слухання; застосування сучасних інформаційних технологій; застосування друкованих засобів масової інформації; проведення заходів за участю експертів, депутатів, представників політичних партій та громадськості; організація діалогу «громадянин – влада»; інформаційно-просвітницькі послуги для громадян; комітет або комісії, робочі групи [1].

Забезпечення прозорості бюджету на місцевому рівні передбачає не тільки доступність до інформації про бюджет, але й функціонування елементів її досягнення з метою ефективного управління бюджетом на усіх рівнях бюджетної системи. Основними елементами забезпечення прозорості бюджетного процесу визначають наступні:

- законодавство про інформацію та її розкриття;
- бюджетний облік, облік урядових активів і зобов'язань, статистика державних фінансів;
- аналіз фінансової позиції уряду та податково-бюджетної політики;
- державний аудит та вжиті за його результатами заходи;
- технології розкриття інформації через ЗМІ та глобальну мережу Інтернет;
- розроблені механізми процедур ухвалення рішень;
- політичні наміри, цілі, завдання і прогнози;
- визначення функцій державних органів та чітке їх розмежування.

Важливим результатом залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні є оприлюднення інформації про ефективність використання бюджетних коштів, зокрема у сфері забезпечення суспільних благ і послуг, на найвищий рівень забезпечення котрих очікує кожен громадянин. Тому забезпечення прозорості бюджету повинно передбачати не тільки оприлюднення інформації, її своєчасність, надійність, зрозумілість, можливість порівняння з міжнародними показниками, але й ефективність управління бюджетним процесом.

Бюджетна реформа в Україні щодо модернізації функціонування місцевих бюджетів в контексті забезпечення їх прозорості передбачає застосування практики участі громадськості у розробці та прийнятті бюджетних рішень. Дослідження існуючих проблем та запровадження кращих практик забезпечення прозорості бюджету дозволять зміцнити демократичні й соціально-економічні засади функціонування місцевих бюджетів.

З метою підвищення прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні важливого значення також набувають проблеми залучення громадськості до бюджетного процесу та напрями їх вирішення. Адже, громадяни є головною зацікавленою стороною ефективності управління місцевим бюджетом в контексті забезпечення його прозорості та визначення пріоритетних напрямів його функціонування. Найпоширенішими методами залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні визначають наступні [1]:

– методи, що безпосередньо спрямовані на залучення громадян до процесу прийняття рішень (бюджетні слухання, круглі столи, опитування громадської думки; діяльність дорадчих комітетів, комісій, громадських асоціацій тощо);

– методи, що передбачають навчання та інформування громадян (дні відкритих дверей, інформаційні послуги для громадян, навчальні програми, звітування перед громадою, функціонування Центру громадських зв'язків тощо).

Залучення громадськості до бюджетного процесу є надзвичайно важливим напрямом забезпечення прозорості бюджетного процесу. Важливим є не тільки залучення громадськості, але й використання способів їх участі у прийнятті бюджетних рішень, до яких можна віднести наступні [4]:

– особиста участь громадян, в основному через громадські слухання й представлення інтересів користувачів послуг;

– розкриття фактів порушення бюджетної дисципліни і громадський тиск через засоби масової інформації, публікації результатів опитувань громадської думки.

Розвиток у подальшому громадської участі у бюджетному процесі на місцевому рівні потребує структурної розбудови інституційних можливостей як по вертикалі між різними рівнями управління (розмежування повноважень органів державної і місцевої влади в сфері бюджетної компетенції), так і по горизонталі серед різних учасників на місцевому рівні (законодавчої та виконавчої влади, громадських організацій, об'єднань громадян, засобів масової інформації тощо). Запровадження удосконаленої доступної для громадськості інформаційно-статистичної бази показників місцевих бюджетів, поширення

практики залучення громадянськості до процедур бюджетного процесу, а також децентралізація в сфері прийняття бюджетних рішень є необхідними складовими подальшого удосконалення забезпечення прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні [2].

Дослідження теоретико-практичних засад залучення громадськості до бюджетного процесу з метою забезпечення прозорості бюджету доводять необхідність подальшого розвитку цих процесів. Проте, незважаючи на достатність законодавчого регламентування забезпечення прозорості бюджету та участі громадськості у бюджетному процесі, бюджетна прозорість є досить обмеженою, що формулює необхідність подальшого впровадження практичних дій спрямованих на вирішення існуючих проблем. Зокрема, це стосується повноти бюджетної інформації з наданням порівняльних показників, поширення участі громадськості у розробці та прийнятті бюджетних рішень. В подальшому розвиток процесів підвищення прозорості бюджетного процесу та поширення участі громадськості у бюджетному процесі сприятиме сталому розвитку території та держави загалом.

Список використаних джерел:

1. Голинська О. Забезпечення участі громадян у бюджетному процесі засобами державного управління. *Ефективність державного управління*. 2008. Вип. 16/17. С. 305-315.
2. Гончаренко М. В. Механізми реалізації принципу публічності та прозорості бюджетної системи на місцевому рівні. *Теорія та практика державного управління*. 2020. Вип. 1 (68). С. 161-168.
3. Громадська участь/залучення громадян: навчальний модуль. Київ, 2016. 92 с.
4. Куценко Т. Ф. Сучасний інструментарій забезпечення прозорості місцевих бюджетів в Україні: оглядовий аналіз. *Економіка та держава*. 2019. № 10. С. 58-64.